JDV Menning MÁNUDAGUR 18. OKTÓBER2004 25

Hönnunarsýning Félags íslenskra teiknara opnaði um helgina og gefur innsýn í heim nytjahluta, framleiðslu, sölu og þjónustu. Sýningin sviptir hulu af gleymdum listamönnum og glötuðum arfi.

a útlönd

Sýningin opnaði á föstudags-
kvöldið í Listasafni Reykjavfkur.
Hun er sett upp af látleysi og ein-
faldleika með tískusniði minimal-
ismans, en hefur kostað mikla
vinnu, fjármuni og eftirgrennslan.
Sýningin byggist á áhuga og elju
safnara sem hafa varðveitt það sem
aðrir hafa forsmáð.

Sýningarstjórarnir, Snæfríð Þor-
steins og Guðmundur Oddur, hafa
skipt með sér verkum: Snæfríð sá
um sýninguna en Goddur ritstýrir
sýningarskrá sem væntaleg er er
líður á sýningartímann en sýningin
stendur til áramóta.
Sýningin er í geilum, fyrirferðar-
miklar eru útgáfur hins opinbera:
frímerki og seðlar, skjaldarmerkja-
deildin með merkjum sveitarstjórna
og félaga sem annars eru ekki
greind, ekki eru einu sinni skýrðar
meginreglur sem liggja til grundvall-
ar opinberum táknum á borð við
merki, seðil eða frímerki. Að auki
eru þarna umbúðir, prentverk,
plaggöt, lausaprent, auglýsingar á
blaði og filmu, allt sem
teiknarar hafa komið ná-
lægt.
Verulega skorti á skýr-
ingar með sýningunni,
upplýsingar um hverja
deÚd og er það til vansa:
en að baki slfku verður að
búa rannsóknarvinna um
hin ólfku form: hún hefur
ekki farið fram.

Fyrir hvern er sýn-
ingin?
Vitaskuld má í sýning-
arformi rekja söguna
skýringalaust en ekki er mikið gagn
af því. Uppiýsingar um sýningar-
gripi eru býsna litlar. Sýningarstjór-
ar ítreka að sýningunni er ekki ætlað
að gefa nema takmarkað yfirlit. Þau
segja skorta verulega á varðveislu. í
söfn hins opinbera vanti nytjahluti,
framleiðendur hafi ekki hirt
um varðveislueintök, hönnuðir og
teiknarar trassað að geyma verk sín.
Sýningin ætti því að vera okkur
viðvörun þegar svo er komið að saga
okkar í þessum efhum er glötuð,
týnd að stóru, ættum við að setja
okkur nýjar varðveislureglur. Þetta
er jú mikilvæg saga sem falin er í

»«»»««««...«.**************»»»»»»»»»»«í

Birtingur 1959 Eru áhrif
Roth á prenthönnun á ís-
landi stóriega ofmetin?

••«..«•......., ••••••........,

•••••.........,
••••••••.......
.... ^

lillHÍliÉlII
P!=!E::S =
::::::::::::: BIRTIN6UR

DósamiSar eftirAtlaMá
fyrir ORA hverjir muna ekki
llka eftir Blónduði græn-
metifrásamatíma.

m/o/k

lausaprenti, umbúðum, auglýsing-
um og þess háttar.
Það vekur athygli að Hönnunar-
safnið skuli ekki vera opinber
þáttakandi í sýningunni. Ekki hefur
verið sótt í héraðs-
söfn né Þjóðminja-
safn. Ekkert er af

gripum úr Ásbúðar-
safni Andresar
Johnsen sem er þá
stærst og elst safna
sem þessi sýning
ætti að byggja á.

Fjallkonan fyrst
Forráðamenn
hafa sett fram kenn-
ingar um þróun
hönnunar
hér á landi
sem lýtur
að miðju í
táknhugs-
un sem komi til með sjálfstæðis-
baráttu. Þjóðleg tákn verði kjarni
og er það rakið til 1874, fjall-
konuplaggats Benedikts Gröndal,
frekar en konseptsvinnu Sigurðar
málara fyrir þjóðhátíðina 1874 sem
hannaði bæði hátíðarsvæðið, skilti
þar með talin, bjó til nýjan kven:
búning, gerði valinn að tákni og
valdi heiðbláa litinn sem táknlit
okkar. Það bætist alltaf meir á Sigga
séní - er hann upphafsmaður
hönnunarhugsunar þjóðarinnar

Rafskinnuauglýsing frá
1954 fíettiskilti ersetti svip
sinn á miðbæ Reykjavikur I
mörg ár, rétt eins og nú.

ofan á allt annað. Er það ekki hann
frekar en Gröndal sem er sterkasta
hnitið í þessu upphafi?

Forgöngumenn
En er ekki sterkari sveipur í tákn-
hugsun aldamótanna hin erlendu
áhrif? Að setja sig niður með
öðrum? Þegar Bjarni frá Vogi starfar
sem verslunarerindreki fyrir land-
stjórnina og gefur út rit sitt um at-
vinnulíf á Islandi 1914 virðast
menn fyrst og fremst hafa áhuga á
að sýna sig sem þáttakendur í al-
þjóðlegum viðskiptum.
Er ekki orðið tímabært að end-
urskoða hugmyndina um þjóðemi
sem kjarna í hugsun samfélagsins
fram að kalda stríði, finna annan
hól?
Menntuðum mönnum fer ekki
að fjölga í grein teiknara fyrr en á
fjórða áratugnum: Tryggvi Magn-
ússon, Jörundur Pálsson, systkinin
Halldór Pétursson og Ágústa, Atii
Már, Ásgeir Júlíusson og Stefán
Jónsson, flest þeirra sóttu þjálfun
til Danmerkur. En ekkert þeirra
hefði fengið vinnu ef OTafur
Hvanndal, skútusjómaður og tré-
smiður, hefði ekki lagt fyrir sig
glerskiltagerð og teikningu í Höfn
1907, fullnumað sig síðar í móta-
gerð í Höfn og hjá Brockhaus í
Leipzig, komið hingað heim og
stofnað myndamótagerð 1919.
Hann var einn á þeim markaði til
1927, ráðandi allt til 1949 þegar

hann gaf allt sitt mótasafn Lands-
bókasafni. Hvar er það nú?

Mótin eru fyrst
Það er nefnilega þannig í sam-
tvinnun prentsins og teikningar-
innar að setjarinn teiknaði ekki íður
lengi framan af, þó teiknarar vilji
síður kannast við það nú. Teiknarar
fengu engin tækifæri til að komast
inn á íslenskan markað fyrr en ótin
voru komin til, framþróun hönnun-
ar hélt hönd í hönd við framfarir
í prentmyndagerð. Félag teiknara
var leitt á fund við þjóðina af
mönnum úr prentarastétt eins
og Ólafi, Helga Guðmundssyni,
Eymundi Magnússyni svo örfá nöfn
séu nefnd.

Útlitshönnun prentgripa var
ekki síður í höndum prentara:
Hafsteinn Guðmundsson hefði ekki
orðið til án Hallbjarnar Halldórs-
sonar og strangrar grafískrar
menntar: formhugsun og tákn-
hugsun lá ekki síður í fleti og um-
broti en stökum táknmyndum vöru
og þjónustu. Og hvar vorum við
þar?

Nútíminn bankar upp
önnur kenning sýningarstjór-
anna er sú að stutt dvöl Dieter Roth
hafi breytt miklu fyrir aðkomu
nýrra hugmynda í hönnun. Breytti
hún svo miklu? Eru það ströng
prinsipp sem Dieter setti fram 1958
og einkenndu verk hans sjálfs ekki

:::::::::::::::::::::::::

með öllu ein-
angrað fyrirbæri sem í baksýnis-
speglunum eru vegna frægðar hans
í dag sett í eitthvað óskhyggjubað?
ÁhrifDieter í fleiri greinum hafa mér
virst stórlega ofmetin, rétt eins og
íslenskir myndlistarmenn hafi bara
ekkert fylgst með.
Hvað með þær tilraunir í útiiti
sem finna má finna víða um 1930
þar sem formhugsun er farin að bera
sterk módernísk einkenni til dæmis
á kápum íausturvegi og Alþjóöamál
og málleysur Þórbergs. Hvaða
módernismi var það?

Sannast sagna
Hönnunarsýningin er skemmti-
legt en fáskrúðugt yfirlit um mikil-
vægan og merkilegan þátt í lífi þjóð-
arinnar. Hún er vísir á að mikið vanti
á í rannsóknum, heimildasöfnun og
skráningu á þessu svíði menningar
okkar. Mjór en mikils vísir.
Félag íslenskra teiknara á þakkir
skildar fyrir að hafa sett það starf að
mestu leiti í gang. Sýningin mun
njóta almenningshylli og snerta við
minni og gleymsku almennings um
svið sem skiptir æ meira máli í nútíð
og framtíð en fortíð. Svið sem teygir
anga sína um allt líf okkar og skynj-
un og er því rannsóknar virðir, bæði
í nútið og fortíð.
Gaman verður að sjá sýningar-
skrána þegar hún birtist. Sýningin
sjálf er góð byrjun á starfi sem verð-
ur að halda áfram og magnast. Um
sögu íslenskrar hönnunar verðum
við að vita miklu, miklu meira.
Næsta sýning um það efni verður að
vera fljótt, verður að vera stærri og
miklu miklu betri. pbb@áv.\%

Meira um óperur. Lars von Trier átti að setja Niflungahringinn upp í Bayreuth 2006 og hafði Karl Júlí-usson tekið að sér leikmynd. Svo hætti Lars við og nýlega var tilkynnt hver kæmi í hans stað. En fyl Kalli með í kaupunum?

Aldinn þýskur leikstjóri færir Niflungahringinn inn í 21. öldina

Loksins er fundinn maður til að
taka að sér sviðsetningu á Niflunga-
hringnum fyrir Bayreuth 2006. Eins
og kunnugt er hafði Lars von Trier
tekið verkið að sér og ráðið Karl
Júlíusson til að gera leikmynd fyrir
óperurnar fjórar. Var undirbúning-
ur hafinn fyrir þetta tröllaukna
verkefni en allur hringurinn er
stærsta verkefni sem nokkuð
óperuhús getur ráðist í.
Bayreuth-hátíðin er æðstahof í
flutningi á verkum Wagners í heimin-
um og þar á bæ standa menn fyrir
sýningum á sumri hverju. Þetta er
tæknivæddasta leikhús í Evrópu og
aðsókn að sýningum á hátíðinni er

slík að miðar eru seldir mörg ár fram
ítímann.
Héðan frá íslandi hefur á hverju
ári farið stór hópur Wagner-aðdá-
enda, en félag þeirra nýtur sérstakrar
velvildar þar eftír heimsókn
Wolfgangs Wagner dóttursonar tón-
skáldsins hingað til lands fyrir
nokkrumárum.

íslenski tengillinn.
Þá hefur rit Árna Björnssonar um
íslenskar heimildir að baki Niflunga-
hring Wagners vakið athygli, en Arni
sýnir fram á að Wagner hefur notað
forna íslenska texta við samningu
verksins, meira en menn grunaði.

Það var því mikið tilhlökkunarefhi
að Lars skyldi velja samstarfsmann
sinn frá því í Breaking the waves Karl
Júlíusson til að koma að næstu svið-
setningu Hringsins, sem er settur
upp í nýjum gerðum með reglulegu
árabili. En Lars gaf verkið frá sér í júní
og hefur síðan verið leitað leitandi
ljósi að nýjum leikstjóra. Tíminn er
naumur, ný sviðsetning er nokkur ár
í undirbúningi.

Tankred Dorst
Það verður þýska leikskáldið Tan-
kred Dorst sem fær það vandasama
verkefni að setja næsta hring á svið.
Hann er virtur maður í menningar-

heimi Evrópu, afkastamikið leikskáld
og forvígismaður í menningarelítu
hins þýskumælandi heims. En hann
er 78 ára og óttast margir að þessi
biti, sá stærsti sem hann hefur tekið
gangi frá honum en hann er nýkom-
inn úr mjaðmaraðgerð. Dorst hefur
enga reynslu sem óperuleikstjón en
hefur lengi haft áhuga á goðaefni.
Stærsta verk hans er um
Merlín galdramann.
Kalli Júl mun því ekki
setja mark sitt á sögu
sviðsetninga Niflunga-
hringsins í Bayreuth -
aðsinni.